

**Sayın Başkan,
Değerli Meclis Üyeleri,
Kıymetli Basın Mensupları,
Hepinizi saygıyla selamlıyorum.
Meclis toplantımıza hoş geldiniz.**

Değerli Meclis Üyeleri,

Öncelikle, bu yıl aramızdan ayrılan meclis üyemiz Mustafa Cahit Sönmez’i ve kaybettiğimiz yakınlarımızı rahmetle anıyorum. Aramıza katılan Ata Sönmez’e hoş geldiniz diyorum. Afetlerden, terör olaylarından, savaşlardan ve gerilimlerden uzak barış içerisinde geçireceğimiz bir yıl olmasını temenni ediyorum. Tarım sektöründe üreticinin ve ticaret erbabının memnun olacağı, sorunlarımızın en azından bir kısmının çözüldüğü, geleceği umutlarla konuşacağımız bir yıl olmasını diliyorum. Bu fırsatla, 2025 yılının; sizlere, üyelerimize, çalışma arkadaşlarımıza, kıymetli basın mensuplarımıza, ülkemize ve tüm Antalyalılara sağlık, mutluluk ve başarılar getirmesini diliyorum.

Değerli Arkadaşlar,

2025 yılında da, sektörümüze, kentimize ve ülkemize değer katacak yepyeni projeler üretmeye devam edeceğiz. Antalya İl Tarım ve Orman Müdürümüz ile Antalya Valimiz Sayın Hulusi Şahin’in huzurunda, önümüzdeki üç yılı kapsayan bir iş birliği protokolü imzaladık. Kentimizin tarımsal potansiyelini artırmak, genç nesli tarım sektörüne kazandırmak, ulusal ve uluslararası alanda Antalya’yı tarımsal iş birliği ve teknolojik yeniliklerin merkezi haline getirmek amacıyla birlikte çalışacağız. Kentimize Tarıma Dayalı Sera İhtisas Organize Sanayi Bölgesi, ya da başka bir deyişle organize tarım bölgesi kazandırmak için güç birliği yapacağız. Bu kapsamda, geçtiğimiz günlerde Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı’na fizibilite desteği kapsamında başvuruda bulunduğumuz projemiz, başarılı projeler arasında yer almıştır. Amacımız, yükte hafif, pahada ağır katma değerli ürünlerin üretiminin yapıldığı bir bölgeyi önümüzdeki 5 yıl içerisinde kentimize ve sektörümüze kazandırmaktır. Başta Valimiz Sayın Hulusi Şahin olmak üzere işbirliği protokolü imzaladığımız Tarım ve Orman Müdürümüz Sayın Şakir Fırat Erkal’a, ekibine ve çalışma arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum. Protokolümüzün sektörün gelişimine önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum.

Değerli Meclis Üyeleri,

2024 yılını geride bırakıyoruz. Yıl başında ekonomiyle ilgili dileğimiz; 2023 yılını aratmayacak bir yıl olmasıydı. Ancak yaşadıklarımız, bu dileğimizi karşılayamadı. Şimdi 2025 yılı için benzer bir dilekte bulanacağım. Temennimiz 2025 yılının ülke olarak refah düzeyimizin arttığı bir yıl olmasıdır. 2025 yılından dileğimiz; maliyetler üzerindeki baskının azaldığı, alım gücünün yükseldiği, üretime odaklandığımız, yatırımların hız kazandığı ve dış ticaret gelirlerimizin arttığı bir yıl olmasıdır.

2024 yılı hem kamu idarecilerinin planlama tahminleri hem de ekonomik hayatın içinde olan bizlerin yaptığı tahminlerle geçti. Peki, ne tahmin ettik? ne gerçekleşti?

Kamu idarecilerinin en önemli ve belirleyici tahminleri OVP (orta vadeli program) kapsamında yaptıkları tahminlerdir. 2024 yılı ile ilgili elimizde 2022-2027 dönemine ait 4 adet OVP bulunmaktadır. Bu 4 programda 2024 yılı için milli gelir (GSYH) büyüme tahmini, %5.5 ile başladı ve son OVP’de %3.5 olarak ilan edildi. Yılsonu gerçekleşmesinin %3 veya bir miktar altı olmasını tahmin etmekteyiz. 2024 yılı enflasyon tahminleri %7.6 ile başladı ve son OVP’de %41.5 olarak ilan edildi. Yılsonu gerçekleşmesinin %47 civarında olmasını tahmin etmekteyiz. 2024 yılı için ABD doları kuru tahminleri 10.26 TL ile başladı ve son OVP’de 33.22 TL olarak ilan edildi. Yılsonu gerçekleşmesinin 35 TL civarında olmasını tahmin etmekteyiz. Sözünü ettiğim 4 ayrı OVP’de 2024 yılına ilişkin ihracat ve ithalat tahminlerinde de %20’ye ulaşan tahmin değişiklikleri yapılmıştır. Enflasyondaki %600’lük ve dolar kurundaki %300’lük tahmin değişiklikleri dikkate alındığında dış ticaretteki tahmin değişiklikleri oldukça mütevazı kalmış durumdadır.

Karar vericilerin tahmin değişiklikleri yükseldikçe, iş dünyasının özellikle yatırım iştahı geriye düşmektedir. Nitekim son 3 yılda milli gelir içindeki yatırım ve stok eğilimleri hiç olmadığı kadar geriye gitmiştir. Bu durum tabii yeni istihdam olanaklarını da sınırlamaktadır.

Kamu adına karar verenlerin tahmin politikaları ve uygulamaları, Kentimiz ekonomisine ciddi etkiler yaratmaktadır. Özellikle kur ve enflasyon uygulamaları, bu etkilerin en yüksek olduğu alanlar olmaktadır. Geçmiş dönem uygulamalarına ve sonuçlarına baktığımızda enflasyon oranı kadar veya daha yüksek seyreden kur değişimlerinin yaşandığı yıllarda kentimiz ekonomisi, ülkemiz ortalamasının üzerinde bir büyüme performansı göstermiştir.

Geçen hafta açıklanan 2023 yılı il milli gelir (GSYH) büyüme rakamları, uzun dönem geçmiş verileriyle yaptığımız bu tespitimizi doğrulamaktadır. TÜİK’in açıklamasına göre 2023 yılında ülkemiz %5.1 büyürken Antalya ekonomisi %6.3 büyümüştür. Ana sektörler itibarıyla ise tarımda ülkemiz %0.2 büyürken kentimiz tarımı %2.4 büyümüştür. Sanayide ülkemiz %1.7 büyürken kentimiz sanayisi %3.5 büyümüştür. Hizmetler sektörü ise ülkemizde %7.5 büyürken kentimizde %9 büyümüştür. 2023 yılında enflasyon %64, dolar kuru ise %58 artmıştır. Aradaki fark %10 civarındadır. Buradaki kur aleyhine düşük farka rağmen kentimiz, ülke ortalamasının üzerinde büyümeyi başarmıştır.

2024 yılına baktığımızda ise enflasyon oranı %48, dolar kuru ise %18 artmaktadır. Yani arada %250’den fazla kur aleyhine makas açıklığı söz konusudur. Bu durum Antalya ekonomisi için sürdürülemez bir baskı yaratmaktadır. Umuyor ve diliyorum ki 2025 yılı 2024 yılını aratmaz.

TÜİK’in açıklamasıyla kentimiz ekonomisinin ve tarım sektörümüzün son büyüklükleri hakkında bilgi sahibi olduk. Buna göre kentimiz ekonomisi 2023 yılında yaklaşık 40 milyar dolarlık bir milli gelir üretmiştir. Bu büyüklükle ülkemiz ekonomisinin %3.5’nu aşmış durumdayız. 20 yıllık ortalama olan %3.2 ile karşılaştırdığımızda ortalama üstü bir orana ulaşmış durumdayız.

Tarımda ise 3 milyar doları aşan bir büyüklüğü üretmiş durumdayız. Bu büyüklük ile ülkemiz tarımının %4.5'ini aşmış durumdayız. 20 yıllık ortalamanın %4.6'yı aştığını hatırlarsak 2023 yılında 20 yıllık ortalamanın altında kaldığımızı belirtmek isterim. Bu ortalama altı büyümeye rağmen tarımda ulaştığımız 3.1 milyar dolarlık büyüklükle Konya ilimizden sonra ikinci en büyük tarım kenti olmayı başarmış durumdayız.

Değerli Arkadaşlar,

Kentimizin 2024 yılı ihracatının yıllık %1.5 civarında büyüyeceği anlaşılmaktadır. Ülkemiz ihracatının yıllık %2.6 büyümekte olduğu dikkate alınırsa ortalamanın altında bir ihracat büyümesi söz konusudur.

2024 yılında toplam ihracatımızın %55'ini tarım ürünleri oluşturmuştur. Özellikle yaş meyve sebze ürünleri ihracatımız, toplam tarım ürünleri ihracatımızın çok büyük kısmını oluşturmaktadır. Avrupa Birliği, Rusya ve Irak piyasaları ihracatımızın en büyük pazarlarıdır. Son yıllarda sanayi ürünlerinin ihracatında artış yaşanmaktadır ancak tarım ürünleri ihracatı hala en büyük payı oluşturmaktadır. İhracatımızın nominal değer olarak oldukça düşük olmasına rağmen pazar çeşitliliğimiz oldukça yüksektir. Diğer taraftan ülkemiz ortalamasının üzerinde bir fiyat/kg değerine sahibiz. Ürettiğimiz tarım ürünlerinin büyük bölümünün zaman faydalı olması dolayısıyla nitelikli tarım yapma kapasitemiz artmış durumdadır. Ancak 2024 yılı boyunca ihracatçılarımızın dış pazarlarda fiyat oluşturma sorunları had safhaya çıkmıştır. Çünkü kur fiyatı artış hızından çok yüksek seyreden maliyet artışları, uzun süredir çalışılmakta olan dış pazarlara bile girişi ciddi boyutta zorlamıştır.

2025 yılında hem tüketim mallarının ithalatını dengelemek hem de dış pazarlara ihracat gücümüzü koruyabilmek için mutlaka enflasyon hızıyla uyumlu bir kur fiyatı oluşmasına ihtiyaç vardır.

Değerli Meclis Üyeleri,

Önümüzdeki günlerde 2025 yılı asgari ücreti belirlenecek. Her kesim kendine göre bir asgari ücret önermektedir. Her birinin bir ölçüsü bir anlamı bulunmaktadır. Benim üzerinde durmak istediğim konu, rakam ne olursa olsun bu rakamın her kesime getireceği yüklerdir. Örneğin çalışanlar açısından 3. ya da 4. ayda yüksek vergi dilimine geçilecekse bu rakamın değeri ve anlamı o derece düşecektir. Diğer taraftan hepimizin bildiği bir konu da asgari ücret üzerinde maaşlarla çalışanların doğal olarak en az asgari ücret artış oranında artışlar beklemeleridir. Yani asgari ücret sadece bu maaşla çalışanlar için değil diğer tüm çalışanları da yakından ilgilendirmektedir. Dolayısıyla asgari ücret konusunda yapılacak iyileştirme kadar önemli olan konu, vergi dilimlerinin yeniden değerlendirme oranıyla uyumlu olarak artırılmasıdır. Böylece yapılan zamlar çalışanlar için daha faydalı olacaktır.

İşverenler bakımından asgari ücret, ciddi boyutta sigorta ve diğer ilave yükler getirmektedir. Mevcut indirimler ve muafiyetler dışında işverene yükü net asgari ücretin yaklaşık %45'i düzeyindedir. Bu oran, mevcut koşullarda işverenlere ağır yükler getirmekte, istihdam seviyelerini korumayı zorlaştırmaktadır. Özellikle

tarım kesiminde bir taraftan çalışan eksikliği yaşanırken diğer taraftan da mevcut işçilik maliyetleri, üreticileri kısır bir döngünün içinde bırakmaktadır.

Uzun bir süredir ısrarla önerdiğimiz, tarım kesimini dikkate alan sosyal sigorta uygulamasını hayata geçirmemiz elzemdir. Önümüzdeki yılda da bu konudaki çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Değerli Arkadaşlar,

Yıl içerisinde gerçekleştirdiğimiz yeşil mutabakat ve sürdürülebilirlik temalı eğitim, seminer ve toplantılar ile meclis gündeminde iklim değişikliğine uyum kapsamlı pek çok faaliyet ve değerlendirmede bulunduk. Aşırı iklim olaylarının giderek artan şiddetle artacağını paylaştık. Nitekim sel, hortum, fırtına, dolu, kuraklık, su kaynaklarının tükenmesi ve suya erişim sorunu kapsamlı etkilerini aynı şiddetle hissettik. Korktuğumuz günlerin gelmekte olduğuna işaret ettik. Yaşadığımız felaketlerde hem şehrimiz hem de tarım alanlarımız büyük zarar gördü. Önemli hasarlar meydana geldi ve ürün kayıpları yaşandı. Şimdiye kadar geç kalmış olsak da bugünden yapmamız gereken, gelecek aşırı yağışlar ve iklim değişikliği için etkili tedbirler almalıyız. Bu tedbirleri almanın yolu altyapı yatırımlarını bu temelde uygulamak, planlamalar yapmak ve ortak hareket etmekten geçmektedir. Unutmayalım bu değişimden sektör ve birey ayrımı yapmaksızın hepimiz sorumluyuz. Aksi halde artan şiddette kayıplar yaşamaya devam edeceğiz.

Değerli Meclis Üyeleri,

Yıl boyunca meslek komiteleri toplantılarımızda üyelerimizle sektörel değerlendirmelerde bulunduk. Toplantılarımızda gündeme gelen sorun, öneri ve talepleri ilgili mercilerle paylaşarak takipçisi olduk. Müşterek meslek komiteleri toplantılarımızda ise üyelerimizi paydaşlarımızla bir araya getirerek sorunlara yönelik öneri ve taleplerimizi ilgilileriyle doğrudan paylaştık. Yıl içerisinde yapılan toplantılarımızda gündeme gelen sektörel sorunların başında; tarımsal girdi maliyetlerinde yaşanan artışlar, istihdam sorunları, iklim değişikliğinin tarımsal üretime etkileri, kredi faizlerinin yüksekliği ve finansmana erişimde yaşanan sorunlar, ihracatta kur kaynaklı olumsuz etkilenme ve tarımsal üretim planlaması konuları olmuştur. TOBB Başkanımız Sayın Rifat Hisarcıklıoğlu ev sahipliğinde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nde düzenlenen toplantılarda ve Türkiye Ekonomi Şurası'nda sektörümüzün sorunlarına yönelik geliştirdiğimiz önerilerimizi icra makamlarına sunarak çözüm aradık. Yönetim kurulu olarak, Borsamızın mutfağı olarak gördüğümüz meslek komiteleri toplantılarında gündeme gelen sorunların çözümüne yönelik çalışmaya ve takipçisi olmaya devam edeceğiz.

Antalya Ticaret Borsası olarak, tarımsal üretimin, ticaretin ve ihracatın geliştirilmesi için canla başla çalışmaya devam ediyoruz. Ticaret Bakanlığı destekli yaş meyve sebze ve kesme çiçek konulu Ur-Ge projelerimiz, başarılı bir şekilde devam ediyor. Yaş meyve sebze konulu Ur-Ge projemiz kapsamında üyelerimiz; 2022 yılında Tayland, 2023 yılında Litvanya, Letonya, Estonya yıl içerisinde ise başta İngiltere olmak üzere Birleşik Krallık, Norveç, İsveç'e ve geçtiğimiz günlerde ise heyetimiz Japonya'da bir dizi ziyaret gerçekleştirdi.

Yönetim Kurulu Başkan Yardımcımız Halil Bülbül'ün başkanlığındaki heyetimiz, Tokyo ve Osaka'da ithalatçı firmalarla yüz yüze görüşmelerde bulunarak hal ve zincir marketlerde incelemelerde bulundu. Her zaman söylediğim gibi, üyelerimizin bu önemli ziyaretler ve görüşmeler sonucunda elde ettikleri kazanımların, ticaret ve Ar-Ge faaliyetlerimize olumlu katkılarda bulunmasını diliyorum.

2024 yılında;

- Süt, çevre ve toprak, yeşil mutabakat ve sürdürülebilirlik temalı eğitim, panel, seminer ve toplantılar,
- Hayvancılık ve et ticareti, zeytin ve zeytinyağı, kesme çiçek kapsamlı sektörel analiz toplantıları,
- Uzun süredir kentimizin de faydalanmasını talep ettiğimiz kırsal kalkınma destekleri hakkında bilgilendirme semineri,
- Valimiz ve Büyükşehir Belediye Başkanımızı konuk ettiğimiz Kent Buluşmaları,
- Teknik inceleme ziyaretleri ve
- Tarım ve yöresel ürünler kapsamlı Hasyurt ve YÖREX fuarlarını

düzenledik.

Toplantılar ile sorunlarımızı geniş bir katılımı ile ilgili sektör paydaşlarının katkılarıyla derinlemesine analiz ederek ve rapor haline getirdik. İlgili merciler ve kamuoyu ile paylaştık. Bilgilendirme kapsamlı faaliyetlerle geleceğe yönelik çalışmalarda bulunduk. Teknik inceleme ziyaretleri ile kurumsal ve bireysel kapasitemizin geliştirilmesi için kıyaslama faaliyetlerde bulunduk. Fuarlar ile tarım ve gıda ürünlerinin tanıtılmasına, yeni iş fırsatlarının doğmasına ve ticaretin gelişmesine katkı sunduk.

“Antalya Yaş Meyve Sebze Endeksi” ile “Antalya Domates Endeksi”, tarımsal enflasyon ve ihracat değerlendirmelerimizi her ay düzenli olarak kamuoyu ile paylaşmaya devam ediyoruz.

Özetle tüm faaliyetlerimizde; üyelerimizin, sektörümüzün, kentimizin ve ülkemizin daha güçlü bir konuma gelmesi için çaba sarf ediyoruz.

Değerli Arkadaşlar,

Denk bütçe esasına göre hazırladığımız 2025 yılı bütçemizi 60 Milyon TL olarak öngörmekteyiz. Bütçemizin üyelerimize ve sektörümüze hayırlı olmasını diliyorum.

Bu duygu ve düşüncelerle sözlerime son verirken, 2025 yılının hepimiz için sağlıklı, mutlu, başarılı ve bereketli bir yıl olmasını diliyorum.

Saygılarımla,

Ali ÇANDIR
Yönetim Kurulu Başkanı

